

Johanna Mylonaki

POLITICKÉ POSTAVENÍ PRAVOSLAVNÉ CÍRKVE V SOUČASNÉM ŘECKU

Posudek oponenta bakalářské práce

Bakalářská práce kolegyně Johanny Mylonaki (nadále „řešitelky“) se věnuje méně nápadnému aspektu soudobé řecké politiky, jež sama zejména v době nedávné finanční krise budila pozornost i méně zainteresovaných zájemců, ale přitom aspektu velmi zajímavému, protože se jím řecká společnost poněkud vymyká evropským standardům, ale současně je pro ni dlouhodobě charakteristický. Proto se toto téma zdá být velmi vhodným odrazovým můstkem k budoucímu samostatnému bádání. Již zde mohu předeslat, že řešitelka se ho zhostila velmi poctivě, a pokud jde o šíři záběru, lze říci, že vyčerpávajícím způsobem, jeho výše zmíněný potenciál však zřejmě využila méně, než bylo možné, zejména proto, že v podstatě nikde se nepouštěla do hloubky předestíraných problémů. Jelikož ale jde o práci bakalářskou, zatím to nevádí, řešitelku bych ovšem rád povzbudil k tomu, aby se příště neobávala přístupu kreativnějšího (a vůči svým zdrojům kritičtějšího), který ji může přinést i hodnotnější zpětnou vazbu.

Co bych hned v úvodu měl vyzdvihnout jako zřejmě nejsilnější stránku práce, je právě výběr zdrojů. Jejich množství je více než uspokojivé a jedná se vesměs o zdroje cizojazyčné a věnované přímo konkrétním otázkám, které jsou v práci probírány. Ta tedy v žádném případě není kompilací již existujících kompilací, jak tomu u bakalářských prací někdy bývá. Z toho hned i vyplývá, že struktura výkladu je vlastní, a lze říci, že je to struktura funkční a pro čtenáře dobře pochopitelná a přehledná. K použitým zdrojům se však váže i jedna poznámka kritická. Ze svých specializovaných zdrojů (anebo z jiných neidentifikovaných?) řešitelka přebírá i informace obecné povahy, pro něž ale měla dohledat zdroje typu encyklopedického či obdobného. Příkladem je výklad hned v úvodním odstavci (na s. 7), k němuž se váže odkaz (v pozn. 1) na článek zabývající se reakcí (?) řecké orthodoxní církve na finanční krizi, ale přitom v samotném odstavci jsou i obecné informace o postavení církve v řecké společnosti. K nim by, dle mého názoru, měl být uveden odkaz na zdroj, který by je prezentoval neutrálně a nikoli v kontextu konkrétního zájmu, jak zřejmě činí zmíněný článek (a podobně k informacím na s. 8, k nimž je připojena pozn. č. 5). Na s. 17 se pak připomíná „Lutherův pamflet věnovaný „německému národu““, jako by to byla všeobecně známá věc. Podle mého názoru není, a tudíž zde mělo být odkázáno na nějaký zdroj.

I ke zmíněné struktuře mám ovšem kromě pochvaly také podnět. Výkladová část práce totiž sestává z úvodu, čtyř kapitol a závěru, z čehož kapitoly 3 a 4 jsou dále členěny na podkapitoly. Ačkoli obecně nejsem příznivcem atomizace výkladu mnohoúrovňovým členěním textu, musím říci, že této práci by jeho hlubší členění prospělo. Samotný výklad je totiž místy jakýmsi pásmem jednotlivých poznatků, které ale občas trochu plyne bez toho, aby bylo zřejmé, jaký účel zařazení toho kterého do výkladu sleduje. Řešitelka to spíše nechává vyplynout z kontextu, ale leckde to mohla čtenáři explicitě sdělit. Pokud by text byl více členěn a řešitelka by musela vkládat více mezititulků, možná by to přispělo k tomu, že účel zařazení toho kterého momentu do výkladu by explicitněji zdůvodňovala.

Tím se ovšem dostávám k tomu, což bylo výše naznačeno, totiž že řešitelka tak úplně nevyužila potenciálu, který jí téma nabízelo. Proč tomu tak je, napoví už letmé přehlédnutí poznámek pod čarou. Převážně v nich totiž figuruje pouze odkaz na zdroj, jen v několika málo je krátká vysvětlivka. K těmto druhým (jde o pozn. č. 4 a 7 a po výtce i 12, kde je informace spíše doplňující než vysvětlivkou, a 26, kde jde o upřesnění) jen poznamenám, že v nich není uveden zdroj informací dané vysvětlivky, čímž se ale z mého pohledu stávají zbytečnými. Pokud jde o informace běžně známé, a tudíž nebylo třeba odkazovat na zdroj informací, nemusela být vysvětlivka vůbec uváděna. A pokud o informace běžně známé nejde, mělo být odkázáno na zdroj informací, použitých i případných dalších, rozšiřujících. Důležitější ovšem je, že v ostatních poznámkách figuruje vždy jen formální odkaz na zdroj. Z toho ale nelze rozpoznat, jakým způsobem řešitelka s těmito svými zdroji pracuje. Pokud je daný odstavec, k němuž se ta která poznámka vztahuje, pouze parafrásí obsahu odkazovaného zdroje, pak je celá práce jen pásmem parafrásí již známých informací. Jelikož od bakalářské práce se vlastní badatelský přínos nevyžaduje, nevádí to. Pokud ale výklad obsahuje i vlastní řešitelčiny postřehy, nelze je v něm bohužel rozpoznat.

Jedním takovým postřehem by mohl být ten, který se nachází na s. 16: „Jednotlivá náboženství v sobě zpravidla nesou esenci nadřazenosti vůči jiným náboženstvím.“ Postřeh je to podle mě brilantní a nachází se v odstavci, v němž se neodkazuje na žádný zdroj. Výše v odstavci je ovšem jedno tvrzení presentováno jako Mavrogordatovo a na téhož Mavrogordata jako na zdroj je odkázáno na konci odstavce následujícího. Jde tedy o postřeh tohoto badatele? Pokud ano, mělo na něj být odkázáno explicitněji. A pokud nikoli a jde o postřeh řešitelčiny, měl být jako takový presentován.

Druhým problémem je, že odkaz v poznámce je vždy právě na jeden jediný zdroj. Z toho lze totiž vyvodit, že řešitelka vždy pouze parafrásuje informace z daného zdroje, ale vůbec informace z různých zdrojů navzájem nekonfrontuje. Pokud tomu tak není, opět to nejde

z výkladu poznat. Do budoucna proto doporučuji mnohem pečlivěji komentovat postup výkladu, vlastní přínos v něm identifikovat a poznámky pod čarou využívat ke komentování práce se zdroji a informačního přínosu těchto zdrojů, a to i v jejich vzájemné konfrontaci.

Na tyto výtky pak navazuje další. Součástí zadání celé práce je pokyn, že „Hlavním těžištěm práce zůstává analýza intervencí pravoslavné církve na řecké politické scéně“. Nejsm si jist, zda bych to, co práce prezentuje, označil za analýzu. Pokud ano, tak nepřiliš hlubokou, jednotlivé momenty jsou však spíše uváděny než analyzovány. Zmíněný pokyn školitele však pokračuje: „zjistěte nejdůležitější zásahy pravoslavné církve do politického života země a zhodnoťte její stanoviska v období současné krize“. Mohu konstatovat, že tento pokyn splněn je, ovšem vzhledem k tomu, že nepředchází analýza v pravém slova smyslu, tak se čtenář vlastně nedozvídá, proč řešitelka ty které „intervence“ považuje za „nejdůležitější zásahy“. O jejich důležitosti přitom není třeba přímo pochybovat, ale s tím by řešitelka neměla být spokojena, měla by být schopna vysvětlit, proč je za takové považuje a dala jim přednost před jinými.

Kromě těchto výtek obecných mám ovšem řadu poznámek k některým konkrétním místům výkladu. Způsob podání informací není vždy šťastný. Některé se čtenář dozvídá jakoby mimochodem. Na s. 8–9 je vyložena iniciativa královny Olgy, aby byl pořízen překlad Nového zákona do dimotiki. S překládáním se skutečně začalo, ovšem z výkladu naprosto není jasné, že jde o překládání nezávislé na této iniciativě, až v pozn. 7 je uvedeno, že daný překlad je s královnou Olgou spojován mylně. Sám čtenář ale zatím neměl důvod než myslet si přesně to, že jde o překlad iniciovaný Olgou. Na s. 10 je řeč demokratickém a konservativním táboru, přičemž s druhým je spojováno antikomunistické smýšlení. Znamená to, že komunisté byli součástí toho prvního? Jejich posice každopádně měla být uvedena explicite. Na s. 14 i na s. 17 figurují výčty výsad, jimž se církev v řecké společnosti těší. Úplně se však nepřekrývají, takže si čtenář tuto informaci musí z obou míst jakoby zkompilovat. Na s. 21 je konstatováno, že „graf zachycuje šest zemí ... coby nejvíce věřící země Evropy“. Z grafu ovšem především vyplývá, v čem konkrétně se víra obyvatel té které země projevuje, což proto mělo být předesláno (a naopak, následná rekapitulace toho, co graf znázorňuje, je zbytečná a konečně vysvětlení termínu „vysoce věřící“ až v pozn. 43 přichází pozdě, daná poznámka měla být přivěšena hned k jeho výskytu v grafu samotném). A zřejmě nejinstruktivnější je výklad na s. 31–32, kde je nejdříve řeč o encyklice Jeronýma II., vzápětí, aniž by byla jakkoli uvedena do kontextu, je uváděn obsah zprávy Svaté synody, s níž je spojován odpor proti evropskému memorandu, aniž by ovšem bylo čtenáři vysvětleno, co je toto memorandum zač.

Alespoň jedna informace se zdá zavádějící: na s. 26 je konstatování kněze Epifania, že „pravoslavní Řekové nejsou na mešitu ve svém hlavním městě připraveni“, presentováno jako velmi negativní ke stavbě mešity. Podle mě je ale negativní spíše k samotným Řekům.

Občas není jasná návaznost jednotlivých informací. Zejména ve výkladu o historii církve na s. 8–12 není nijak vysvětleno, proč ho tvoří právě ty informace, které řešitelka uvádí, a výklad je spíše takovou mozaikou zajímavostí. Navíc je celá kapitola zakončena citátem, který není nijak uvozen ani následně komentován, takže kapitola sama vlastně nijak formálně zakončena není.

Výklad leckde není vhodně formulován. Typicky se vyskytují nepatřičné brachylogie: „církev“ je, řekněme, nositelkou náboženství, není však sama náboženstvím, a proto není možné použít formulaci typu „orthodoxní církev je státním náboženstvím“ (viz na s. 7, 8, 15 *bis*). Podobně na s. 14: „politické autority postupně znárodňovaly pravoslavnou církev“. Vzápětí však vyplýne, že šlo o znárodňování majetku církve. Vinou brachylogie není na s. 29 rozumět spojení „nízká úroveň práce“. Má být rozuměno „pracovní morálky“? Nebo „efektivity práce“?

Leckdy je tomu z jiných důvodů: na s. 8 je formulace „Ačkoli bavorskou dynastií ...“ matoucí, protože mezi touto a předchozí informací není žádný kontrast, ač ho naznačuje spojka „ačkoli“. Na s. 13 je řečeno, že „Svatý synod můžeme rozdělit na dvě části“, ale vzápětí vyplýne, že nejde o části, ale jakési užší a širší složení. Na s. 14 stojí, že „Církev se na oplátku může těšit ...“, ačkoli předtím byla řeč o znárodňování jejího majetku. Místo „oplátky“ jde tedy spíše o jakousi kompensaci? Na téže s. 14 pak následuje formulace „Autonomie řecké pravoslavné církve je tedy omezena“, v níž výraz „tedy“ budí dojem, že jde o konstatování, které vyplývá z předchozího výkladu. Ve skutečnosti je teprve vzápětí zdůvodněno. Na s. 16 budí formulace „je spojen s ideou vlastního židovského národa“ otázkou, co by tedy byl „nevlastní židovský národ“. Nemělo zde být spíše „přimo s ideou židovského národa“? Na téže s. 16 lze podle mě formulaci „jak do této problematiky zapadají další křesťanské církve“ vinou její vágnosti porozumět jen díky kontextu. Na s. 17 budí formulace „Katolická církev ... měla jedno centrum, které bylo nezávislé na jakékoliv jiné autoritě“ dojem, jako by měla i jiná centra, která ale už nezávislá nebyla. Následuje formulace „Silná autorita papeže se v průběhu času ukázala být překážkou pro mnohé dynastie a státy. Tyto konflikty přetrvávaly ...“, v níž není jasné, čemu autorita papeže překážela ani jaké „tyto konflikty“ jsou myšleny, protože o konfliktech dosud nic řečeno nebylo. Stále na s. 17 jsou nevhodně souřadně spojeny pojmy „anglikánská církev“ a „kalvinismus“ a následuje informace „jmenoval sultán ekumenického patriarchu jakožto hlavu pravoslavné církve“. Jelikož však sloveso „jmenovat“ vyžaduje

doplnění v instrumentálu, působí formulace dojmem, že ekumenický patriarcha, protože byl hlavou pravoslavné církve, byl jmenován neznámo čím. Na s. 18 začíná výklad slovy „Náboženství bylo tehdy ...“, jenže protože se výklad v předchozím odstavci posunul od odkazovaného období až k současnosti, je výraz „tehdy“ matoucí. Následuje formulace „Spojitost náboženství s národní otázkou“, ačkoli z výkladu samého plyne, že v dané situaci roli hrálo v podstatě jen náboženství a národní otázka prakticky vůbec. Níže ve formulaci „Díky masivnímu stěhování a vyhánění muslimů“ budí termín „díky“ dojem, že samotné stěhování a vyhánění je hodnoceno kladně. Proto místo něj mělo být použito např. „následkem“. Formulace na s. 23 „Filisova prohlášení po schůzce s arcibiskupem Jeronýmem ukázala změnu směru v jeho jednání“ v podstatě není česky. Na s. 24 se při prvním spontánním čtení zdá, že „tento návrh“ je pouze ten poslední z předtím uvedených, ale dále vyplyne, že toto spojení zahrnuje všechny předtím uvedené návrhy. Na s. 27 je formulace „to může potvrdit + co“ zřejmě myšlena spíše ve smyslu „což může být doloženo + čím“. Na s. 28 první věta v citátu z řecké ústavy „Vzdělávání představuje pro stát základní poslání“ chce, přepokládám, říci, že stát vzdělání považuje za své základní poslání. Na téže s. 28 čteme, že „je to právě tento odstavec ..., který dodnes ospravedlňuje“, ale srozumitelnější by bylo: „je právě tento odstavec tím, co dodnes ospravedlňuje“. Na s. 29 je formulace „skupina ... pozvala ... ministra ... za účelem prodiskutovat“ na hranici správnosti, či spíše za ní. Správně by bylo „pozvala ministra k diskusi“. Na téže straně je ve formulaci „Jako výsledek ztráty zaměstnání, uzavírání firem a stoupajícího počtu propuštění ve veřejném i osobním sektoru zaznamenalo Řecko ...“ při nejmenším logickým podmětem Řecko, takže je vlastně řečeno, že Řecko ztratilo zaměstnání. A stále na téže straně je v podstatě vadná i formulace „byl řecký sociální stát neschopný poradit si“. Správně mělo být: „nebyl schopný si poradit“. Na s. 30 bylo v podstatě vadnou formulací „K dostatečnému popisu řeckého socioekonomického prostředí je třeba zmínit“ myšleno cosi ve smyslu: „Aby byl popis ... dostatečný ...“, to jest „kompletní“? Na téže s. 30 následuje formulace „Řecko se již nacházelo v oslabené ekonomické pozici, po přílivu migrantů se ovšem museli ...“, v níž se nepřiznaně změnil podmět z Řecka na „Řekové“. A dále: „s vysokou nezaměstnaností a ekonomickou deprivací jakožto výsledek“ místo „jakožto výsledkem“. A vzápětí ve spojení „pocit ponížení a ztráty kontroly“ je absolutní použití termínu „kontrola“ podle mě anglicismem. V češtině je vždy třeba doplnit o kontrolu nad čím nebo čeho se jedná. Na s. 31 nelze výraz „opatření“ rozvinout přívlastkem neshodným „utahování opasků“. Na s. 33 nemůže stát „od počátku ... prohlásil“. Buď „od počátku prohlašoval“, nebo „na počátku prohlásil“.

Někde je problematické vyznění těch kterých formulací. Na s. 11 je řeč o „neschopnosti správně reflektovat“. Sám bych v daném kontextu vypustil výraz „správně“, jehož použití ostatně není nikterak zdůvodněno či obhájeno (což neznamená, že nemusí být oprávněné). Na s. 19 překvapuje konstatování „Náboženství je významným faktorem ve vývoji a zásadní složkou v charakteru občanské společnosti“, jako kdyby šlo o objektivní skutečnost. Opravdu tak bylo zamýšleno, nebo jde o názor autority citované v pozn. 36?

Některé formulace nejsou jasné: např. na s. 13 je uveden nejprve souhrnný (?) počet dobročinných institucí a následně počty konkrétních, aniž by bylo jasné, zda jsou součástí i toho předchozího (souhrnného?) počtu. Dále na s. 14: „Dnešní postavení pravoslavné církve můžeme přisuzovat jakési dohodě“ – jde tedy jen o neformální status quo? Na s. 26 je řečeno, že „Řecku chybí reálná moc a autonomie v ochraně práv náboženských menšin“, z čehož není zřejmé, kdo v Řecku by měl onu autonomii mít. Na s. 30 je zmiňována „slabá pozice“ Řecka, ale není jasné, jaká pozice je slabá, nebo pozice v čem je slabá.

Někdy není rozumět vůbec: na s. 9 mi z formulace „drama Oresteia v překladu Jorgose Sotiriadise německé adaptace Aischylovy trilogie“ není jasné, co se tedy vlastně hrálo.

Někde problém spočívá v použití nevhodných výrazů: formulaci na s. 16 „ve většině případů zahrnují jednotlivá náboženství občany více národností“ asi není třeba dále komentovat. Na s. 17 bych se vyhnul pojmu „mýtus“, který je v podstatě vždy založen na subjektivním hodnocení. Na s. 20 (*bis*) se mluví o „největším poměru“, ale lepší by byl „nejvyšší poměr“. Na téže straně figuruje sloveso „konvertovat“ ve smyslu „získávat ke konverzi“. Na s. 22 jde spíše o „uvedení“ než „zdokumentování“ náboženství v průkazu totožnosti a na s. 29 spíše o např. „nezdravé“ než „nelibé“ rysy ekonomiky.

Přejdu-li ke gramatické stránce, nemohu nepoukázat na hrubky: „vyzival“ na s. 9 a 33 a několikrát ve shodě podmětu s přísudkem: „se ...postavy ... zúčastnili“ na s. 11, „se ... církve pokusili“ na s. 20 a „se ... postavy ... snažili“ na s. 31. Časté je i použití nezvratného zájmena 3. os. na místě zvrtného (viz na s. 14, 21, 24 a 36). V práci jsem napočítal celkem 31 chyb v interpunkci (nepočítaje v to citace zdrojů). Častou vadou je nepatřičné psaní velkých písmen, někde navíc nedůsledné („Evropská Unie“ vs. „Evropská unie“ dokonce v jednom odstavci na s. 29), ale typicky v adjektivech odvozených od vlastních jmen: „Konstantinopolský patriarchát“ na s. 8, „Švýcarská občanská válka“ na s. 16, „Řecké území“ na s. 18, „Řecká společnost“ na s. 22, „Evropské země“ na s. 26 a „Řecká krize“ na s. 31.

Naopak kvitovat je třeba, že v celé práci se nachází zřejmě jen jeden překlep, totiž na s. 19: „zasahovat to veřejné sféry“. Možná druhým může být formulace na s. 31 „aniž by proti sobě postavil stát“, protože jejím nevyjádřeným podmětem je „církve“. A eventuálním třetím

formulace na s. 35 „jak se pravoslavná církev ... reprezentovala“ místo „prezentovala“. Ani typografické chyby nejsou příliš časté: koncové uvozovky nepatříčně v kursivě jsou na s. 19 a v pozn. 43, počáteční i koncové na s. 24 a 28. Odkazy na poznámky jsou vesměs za interpunkčním znaménkem, ale proto není jasné, proč je tomu naopak v případě pozn. č. 4, 7, 20 a 41. Odkaz na pozn. 33 je před koncovými uvozovkami citátu, ale má být až za nimi. Nepatříčně v kursivě jsou odkazy na pozn. 38 a 70. Popisky ke grafům na s. 20 a 21 nejsou vycentrovány. V posledním odstavci na s. 28 není odsazen první řádek. A obecně nesystematické je používání pomlčky a spojovníku.

Vyskytují se i vady stylistické: na s. 15 se spojení „národně-etnické“ zdá pleonastické. Objevuje se nevhodné opisné stupňování: na s. 22: „nejvíce pobožný“ místo „nejpobožnější“ a na s. 27: „nejvíce netolerantní“ místo „nejnetolerantnější“. Objevují se kolokvialismy, byť je opět třeba kvitovat, že jeden pro dnešní dobu typický se vyskytuje jen jednou: na s. 10 je „situace, kdy“ místo „situace, v nichž“. Dále ovšem „desíti“ místo „deseti“ na s. 24 a „spousta definic“ na s. 25. A na s. 24 je spojení „což učinilo přítrž Tsiprasovým snahám“ pro odborný diskurs v daném kontextu při nejmenším zbytečně expresivní.

Málo časté se naopak zdají nedůslednosti orthografické: na s. 9 je jméno arcibiskupovo v pravopisně počestělé formě jeho latinisované varianty „Prokopius“. Na téže s. 9 se do českého přepisu řeckého termínu zřejmě vloudil řecký přízvuk: „*Oresteiaká*“. A na s. 10 je v jednom odstavci ortografická varianta „Christodoulos“ i „Christodulos“.

Pokud jde o formální aparát, v pozn. 3 je paginace odkazovaného článku uvedena v závorce za jménem editorovým, ale zejména je naprosto konsistentně v citacích novinových článků datum jejich publikace uváděno anglicky. Proč? Práce je psána česky.

Celkem vzorně bývá identifikován původce citátů přeložených do češtiny, přičemž jde vždy o vlastní překlady řešitelčiny. Výjimky lze nalézt v pozn. 43, kde identifikace chybí.

Několik jevů nemohu kvitovat, ale chápu, že řešitelka sleduje jistou nechvalitebnou tradici a naopak by byla tepána za to, kdyby tak nečinila. Přesto nemohu nepoukázat na absurdnost neodlučování řeckých koncovek ve skloňování novořeckých jmen, čímž vznikají tvary jako „Damaskinosovi“ (s. 13) nebo „Christodoulose“ (na s. 11 aj.) a na používání rusismu „synod“ jako maskulina (na s. 13 aj.). Na s. 13 pak figuruje spojení „Svatý synod hierarchie“, což je zřejmě označení zavedené kolegyní Karasovou. Nezdá se ale vhodné, už proto, že přívlastek neshodný je v češtině v podobném spojení velmi nevhodný, ale zejména proto, že termín „hierarchie“ zřejmě nemá v češtině tentýž význam jako v řečtině. V češtině je každopádně toto spojení, s prominutím, nesmyslné. Termín „víra“ coby synonymum k „náboženství“ na s. 16 příliš neruší, na s. 18 už však ano a na s. 22 tím více.

Na další z mého pohledu problematické momenty upozorním formou otázek do diskuse během obhajoby:

Na s. 7 je řečeno, že proselytismus je v Řecku zakázán, avšak na s. 20, že je pouze v praxi potírán. Jaká je tedy situace doopravdy?

Co má řešitelka na mysli na s. 8, když mluví o řecké pravoslavné církvi tak, jako kdyby existovala už v 8. století?

Na s. 13 mě překvapuje formulace: „Aby byl arcibiskup zvolen, je potřeba absolutní většina hlasů přítomných členů Svatého synodu. Nezíská-li žádný z kandidátů absolutní většinu hlasů, vítězí kandidát s relativní většinou ...“ Nějak si totiž nedovedu představit situaci, v níž někdo získá absolutní většinu, ale někdo jiný také relativní většinu, takže by bylo lze říci, že relativní většina nestačí. Navíc formulace „absolutní většina hlasů přítomných členů“ budí otázku, zda je termín „absolutní většina“ správně pochopen. Každopádně by mě ale zajímalo, proč je jako první podmínka stanovena nutnost absolutní většiny, když nakonec stačí i relativní, není-li dosaženo absolutní, takže její případné dosažení se zdá irelevantní.

Na s. 16 je řečeno „není výjimkou mít smíšený původ, ale být „smíšeného vyznání“ se zdá být velice nepravděpodobné až nemožné“, kterážto formulace je v pořádku, chápeme-li termín „vyznání“ formálně. Pokud bychom mu však rozuměli ve významu „smýšlení“, který má k jeho věcnému významu jistě blízko, není naopak taková situace typická zejména v České republice?

Na s. 17 řešitelka neprotestuje proti tvrzení, které připisuje Mavrogordatovi, totiž „Představíme-li si katolickou a protestantskou církev v otázce nacionalismu a národní identity na opačných stranách spektra, církev pravoslavná ... stojí někde mezi nimi – konkrétněji, v průběhu historie se posunula z jednoho extrému ke druhému“. Samotnému mně však nepřipadá, že by současný protestantismus s jeho angažmá v ekumenickém hnutí bylo lze klást coby jednu (krajní) stranu spektra. Naopak řecká pravoslavná církev zmíněným posunem k extrému má dnes podle mě k nacionalismu daleko blíže než drtivá většina protestantských církví, z nichž navíc leckteré svou velikostí a významem ani podobné ambice mít nikdy nemohly. Nebo může řešitelka zmíněné Mavrogordatovo tvrzení něčím podpořit?

Na téže s. 17 řadí řešitelka anglikánskou církev k protestantským na základě čeho?

Na s. 22 je coby příklad ochoty najít kompromis vyhovující oběma stranám presentována situace, kdy se církev přestala vyjadřovat k povolení potratů. Opravdu je řešitelka přesvědčena, že jejich povolení bylo kompromisem, který vyhovoval i právě církvi?

Na s. 26 je zmíněn „byzantský teokratický model“. Mám tomu rozumět tak, že řešitelka považuje formu vlády v byzantské říši za theokracii?

Na s. 28 mě překvapuje v přeloženém citátu z řecké ústavy tvar futura. Mám tomu rozumět tak, že řecká ústava je formulována ve futuru? To by bylo docela zvláštní, protože i kdyby to, co následuje, aktuálně nebylo plněno, nebylo by to porušením ústavy, pokud ta hlásá, že to bude plněno teprve v budoucnu.

Na s. 31 mluví řešitelka o „diktování řecké vládě ostatními mocnostmi“ jako o nějaké objektivní příčině kolektivního traumatu. Opravdu za tuto příčinu považuje toto „diktování“?

Závěrem ovšem zdůrazňuji, že většinu vypočtených, zejména formálních, nedostatků považuji především za zpětnou vazbu pro řešitelku. Práce sama splňuje zadání a požadavkům kladeným na úroveň práce bakalářskou odpovídá. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm „velmi dobře“.

V Praze, 18. 6. 2021

Ivan Prchlík (ÚŘLS FF UK)